քափոր Կոսոնենկո (առուս) 1 ր., Այոյան ոմն 60 կ., Ովսանա Ագիտանիկան 40 կ., ընդամենն 340 ր. արժ.։

Մեծ մեծապատուութեանդ խնամարկ ծառայ Յովհաննէս Թամանեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՆՈՒՐԲԱՐ-ՓԱՇԱ

—

«Голосъ» լրագրի Կ. Պոլսի թղթակիցը գրում է հետևեալը։

«Բերլինի գաշնագրի 61-որդ յօդուածը, որ վերաբերվում է Հայերով բնակված նահանգների գրութեան բարւոքման և վերանորոգութիւնների, մինչև այժմ անգործադրված է մնացել։ Վերջին ժամանակների ընթացքում անցքերը Հայաստանում, այդ երկրի մէջ տիրող սովը, որ մեծ հարուած է տուել նրա ազգաբնակութեանը, իրանց վրա Լօնդոնի կաբինետի առանձին ուշադրութիւն դարձրին։ Լօնդոնում բնակվում են նշանաւոր թւով հայեր, որոնք հարստացան վաճառականութեան միջոցով և որոնք ընդհանուր յարգանք են վայելում։ Հայերի ներկայացուցիչներից ամենանշանաւորները այս օրերս, ինչպես հաղորդում են, երկար խօսակցութիւն ունեցան Անգլիայի արտաքին գործերի մինիստր լորդ Գրէնվիլի հետ և մինիստրը դրականապէս խոստացաւ նրանց, որ շուտով իր ձեռքը կառնի հայոց գործը և կը կամակերպի Հայաստանում, Անգլիայի օգնութեամբ, նոր քաղաքական կեանք, որով վերջ կը դրվի այն սխալ անկարգութիւններին, որոնք շարունակվում են Թիւրքիայի այդ նահանգի կառավարութեան մէջ, չը նայելով, որ Բերլինի գաշնագրի վաւերացնելուց յետոյ արդէն երկու տարի է անցել։ Ասում են որ Հայաստանում կը մոցնվի Լիբանանի ինքնավարութեան պէս մի ինքնավարութիւն, և կառավարիչ կը նշանակվի մի քրիստոնեայ։ Ինչպէս լսում է, Անգլիայի կանցլերը լինելու է Նուբար-Փաշան։»

ՍՈՎԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

—

Ֆրանսիական «Temps» լրագրին Կ. Պոլսից ապրիլի 29-ից գրում են հետևեալը Հայաստանի մէջ տիրող սովի մասին։

«Վանի անգլիական հիւպատոս գ. Կէլլսոն որ այցելել էր Բեկիրի նահանգը սահմանի վրա, վերադառնալուց յետոյ պատմում էր, որ այդ նահանգի բնակիչները ապրսափելի աղքատութեան մէջ են և ուտում են իրանց ջօրիներին և ձիերին։ Ագրակի նահանգում, որ նոյնպէս սահմանի վրա է գտնվում, հարիւր մարդուց աւելի սովից մեռել են։ Գարդարի մէջ գիւղացիները ծախել են իրանց ջահիլ կանանցը, որպէս զի այդ սոր վաճառքի գնով կարողանան իրանց երեխաների ցոյութիւնը մի քանի օր երկարացնել։ Վանի շրջանակներում ապրանքի սով է տիրում։ Բաշկալէի մէջ բնակիչները ուրիշ կերակուր չունեն բացի տգած արմատների ալիրը։

Վանի մէջ սովատանջներին առաջ հարիւր գրամ հաց բաժին էր տրվում, այժմ այդ թիւը յիսունի է հասցրած։ Մարդիկից, Աղիսի և Մուսուլի վիլայեթներից նոյնպէս վատ տեղեկութիւններ են ստացվում։

Հայերը սկսեցին ստորագրութիւններ հաւաքել։ Նորա գիմեցին Բօսֆէի, Մարմարայի, Կարմուտայի, Եսկայի և Սինգապուրի մէջ բնակվող իրանց ցեղակիցներին։ Մանչեստրի մէջ բնակվող հայ գաղթականները մեծ գումարներ ուղարկեցին։ Հաղորդում են նոյնպէս որ Էջմիածնի Կաթողիկոսի աշխատանքներով հաւաքած հատկաւոր հայ է ստացվում։ Կ. Պոլսի պատրիարքը հրաւիրեց հայ տիկիններին մասնաժողով կազմել և նոր եռանդով զբաղվել բարեգործութեամբ։ Մխիթարեան է այն երեցոյթը, որ այդ մեծ դժբաղդութիւնը ոչնչացրեց կրօնական անհամանդամութիւնները և իրրև մի ընտանիք միացրեց բոլոր հայերին, թէ լուսաւորական, թէ կաթոլիկ և թէ բողոքական։

Սակայն մի գեղեցիկ վիճակ լայանց՝ վերնասված ազգասիրութիւնը երկու տարով տասանորդի տուրքից ազատել։ Կառավարութիւնը յանձնաժողով նշանակեց վնասվածների համար նուիրատուութիւններ հաւաքելու։ Օրերում ասում էին, որ նոր յանձնաժողովը հրաւիրեց հայոց պատրիարքի հիմնած և գործին մեծ ծառայութիւններ տրած հայոց կենտրոնական մասնաժողովը յանձնել իրան հաւաքած գումարները և վերջ դնել իր գոյութեանը։ Այդ լուրը հերքվեցաւ թէ հայոց կոմիտեի կողմից և թէ կառավարութիւնից մի հաղորդութեամբ, որ տպված էր թիւրքայ լրագրերի մէջ։ Հայոց մասնաժողովը, տեղական լրագրերի մէջ տպելով իր հերքումը, մի լաւ լուր է հաղորդում, այն է, որ Բ. Դուռը ընդունեց հայոց պատրիարքի նախագահական առաջարկութիւնները սերմերի բաժանման մասին այն տեղերի մէջ, որտեղ տիրում է սովը։

Մուսաց կառավարութիւնը 10,000 ֆր. ուղարկեց։ Պետերբուրգի հայերը իրանց կողմից նոյնպէս շարժվեցին։ Յօգուտ սովատանջների նրանք կազմեցին երաժշտական երեկոյ, որ մայիսի 3-ին կը տրվի գերմանական դեսպանատանը։ Ծարաբաղդաբար այդ բարեգործութիւնը, համեմատելով դժբաղդութեան մեծութեան հետ, աննշան արդիւնքներ կը տայ։ Այդ պատճառով կարծում են, որ սովատանջ հայերից և մահմեդականներից Աբրմանան Եւրոպային ուղղած խնդիրքը կը լսվիս։

Կ. Պոլսից անգլիական «Standart» լրագրին գրում են հետևեալը։ «Բիթլիսի բնակիչները ապատամբեցին նահանգապետի դէմ, որը հրաման է ստացել բոլոր ազատ հայը Վան ուղարկել։ Բիթլիսը Վանին և Բաշկալային ամենամօտ քաղաքն է։ Երբոյից հաղորդում են, որ եթէ այդ երկու քաղաքները հայ չը ստանան, նրանք բոլորվին կը կորչեն։ Անգլիական և ռուսաց դեսպանները զանգատվեցին Բ. Դրանը Բիթլիսի նահանգապետի վրա, ասելով, որ նա դրել է բնակիչներին ընդդիմանալու համար։ Վերանորոգութիւնների մասնակը յետաձգված է։ Կառավարութիւնը այժմ պատերազմական պատրաստութիւններ է տեսնում, որպէս զի պատրաստ լինի։ Նահանգապետները հրամաններ ստացան, որ բեկիչներին պատրաստ պահեն որպէս զի նրանք կարողանան հրամանի ստանալուց յետոյ խսկոյն զորքի մէջ մտնել։ Անցեալ շաբաթ այսպէս մի քանի հազար զինուորներ հասան։ Ասիայում կառավարական պահեստներում մեծ գործունէութիւն է նշմարվում։»

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Դարբէզ, 30 մարտի

Մարտի վերջումն ենք, բայց տակաւին չազատվեցանք ցրտաչունչ և ըքարեր քամիներից, յորդառատ անձրևներից և ձմեռվան սպառնալիքներից։ Եթէ մի օր ունենում ենք արև և դարման զեղազարդ եղանակ, խսկոյն մէջ է մտնում գիտ մարտը իր բոլոր փոթորիկներով, ամէնքի հանգստութիւնը վրդովում, ամէնքի զուարճութիւնը կիսատ թողնում և ամէնքին յուսակտուր անում, մանաւանդ խեղճ գիւղականին, որ իր եղն ու գոմէշը, արօրն ու մանը կամ և պատրաստ, ուզում է գուբը վարել մշակութեան դաշտը։ Բայց այդ ամսի գժութիւնը շատ վնասակար չէ, դա կ՚ունէ անուշա իր բազմակողմանի և լաւ հետևանքները։ Այդ այդպէս մնելով, վատ չէր լինի, որ ես այստեղ պատմէի մի առանդութիւն։ Ասում են, մի տարի Ղարադաղ գաւառում, մարտը մինչև վերջը այն ասպիճանի ցուրտ և ձիւնալից է լինում, որ մի հայանական գիւղի ժողովուրդ, յուսահատված, իրանց մեկիկով և ծերերով մեռան գնում են գանգատվելու մարտ ամսի ձեռքից իրանց երկրի դատաւոր խանին, խանը լսելով նորանց գանգատը՝ ծիծաղում է իր գիւղացիների յիմար պարզմտութեան վրա և առաջարկում է նորանց մնալ իր տանը որպէս հիւր մինչև երկու շաբաթ, այնուհետև նա մինչև կուենայ նրանց բաղձանքը կատարելու, ինչպէս կը կամենան, որովհետև այդ երկու շաբաթվայ մէջ նա զբաղված կը լինի իր որդու հարսանիքով։ Գիւղացիները լաւ ուրախութիւններ են վայելում խանի տանը այդ միջոցին, մասնակցում են նրա որդու հարսանեաց հանդէսներում, և ապա խանը տալիս է նորանց մի զբաւական հրաման այս բովանդակութեամբ։ «Իմ բարի գիւղացիներ, մինչև որ դուք կը հասնէք ձեր գիւղը, այս հրամանիս զօրութեամբ ալ ես դուք ձիւն և սառնամանիք չէք տեսնի, որովհետև նորանք անմիջապէս կը հեռանան՝ հրամանիս հնազանդելով։» Հասկանալի է, որ խանը օգուտ քաղելով գիւղացիների միամտութիւնից, նորանց ցոյց տուեց իր հրամանը և զօրութիւնը ձմեռվայ վերաբերութեամբ, երբ ապրիլի կէսից յետ գարունն արդէն տարածել էր իր ջերմութիւնը։ Գիւղացիները վերադառնալիս, երբ հասան իրանց գիւղի մօտ եղող ձորակին և երբ տեսան, որ ձիւնը և սառը հալուած գնում են խշխշալով, որպէս փրբրիկ աւուակներ, ուսան դարձան դէպի ձիւնը իրանց գաւառական բարբառով. «Այ սգէտակ յիլոված ձիւն, գեռ հալա խանին գիրն ընք բերած որ իդի լաք տալով իս գնիկիս, որ խանը ինքն իլալ գեսլ յինչ ըս իլալ արիլ։ Այսինքն, այ սպիտակ ալեռած ձիւն, գեռ խանի գիրն ենք բերել, որ այդպէս թաչելով ես գնում, իսկ եթէ խանը ինքն գար, ինչ պէտք է անէիր։

Արտաքսանքում ես հացը օր օրից թանգանում է և անմատչելի դառնում ժողովրդեան ընտոր մասին, որը մի քանի անգամ յեղափոխական ցոյցեր արաւ, բայց կառավարութեան խնամքով հանդարտվեցաւ և վերջապես Շնչ իր ցորենի ըստեմարանները 6 հազար խալվար ցորեն խիստ ամսի գնով ցնորենց Դավրէժի բնակիչներին։ Այդ էլ բաւական չգնեց, որովհետև գեռ չորս ամիս կայ մինչև նոր հունձքը և գիւղերից անհամար բազմութիւն երկրագործների գիմում են դէպի մեր քաղաքը, իրանց ամբողջ ընտանիքներով հաց մուրալու համար, մերկ, սոված և հիւանդոտ։ Ազրակից գիմում են Սալմաստ, իսկ Ուրմիից Թաթվում են Դավրէժ, Ուստ Ղարադաղի հայերը նոյնպէս հաց են պահանջում։ Սովից մահ ես պատահում է մեր կողմերում, մի խօսքով սովը և սատակ ցուրտը այս տարի ամէն տեղ մի սարսափելի տառապանքի տեսարան են ներկայացնում։ Դավրէժի հայերը անտարբեր չեն դէպի մեր վանեցի սովատանջ եղբայրները։ յոյս կայ որ նրանց համար մի գրամական հանգանակութիւն լինի։ Դավրէժի հայերը գրաված են գլխաւորապէս մեր երկրի հայ սովալներով, մինչև օրս մեր քաղաքի հայ չքաւորներին, Մարագի և Ղարադաղի սովատանջներին նպաստած են գրամական օգնութեամբ մօտ 1500 բուրլ։

Այս նամակս, կարծես գիտամբ, մի չարաթ ետ մնաց մինչև ապրիլի 6, որ կարողանամ մի նոր լուր ես պատմել։ Բնութիւնն էլ երբեմն իր հաստատ օրէնքներից չեղվելով, բացառութիւններ է ներկայացնում, ինչպէս պատահեցաւ ներկայ գարնան օրերում։ Մարտի 31-ից օրը փոխվեցաւ, երկինքը սև կուտակ, կուտակ ամպերով ծածկվեցաւ, սառցի բուքը և ցուրտերն սկսեցին յանվար ամսի ասպիճանով, 6 օր չարունակ, այսինքն մինչև ապրիլի 5 ձիւն և անձրև տեղաց անաւոր փոթորիկներով։ Այդ միջոցին բազմաթիւ ոչխարներ և գառներ կոտորվեցան. ասում են որ սատակի և ցուրտը վնասել է նորարարդոյ ծառերին ալ և նոր ծած ցորենին, եթէ որ այս վերջինը կը սըտուգվի, գացող տարվայ համար պէտք է ասել «Ինդ եղիցի լալ և կրծել առատանց»։ Ցեղիս կանանց սեռի մէջ գիտաւորութիւն կայ վանի սովատանջների համար նպաստ հաւաքել։

Արմենակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Post» լրագիրը անգլիական «Daily News» լրագրի խոսքերին հետևելով, հաղորդում է որ Կ. Պոլսի անգլիական նոր դեսպան Գօլշեի գլխաւոր ջանքերը պէտք է ուղղված լինեն Թիւրքիայի այն երկիրներին ինքնավարական իրաւունքներ տալուն, որոնց մէջ դեռ ես իրագործված չեն որ և է վերանորոգութիւններ։

—Անգլիայի պարլամենտի առաջին նիստերից մէկում միստր Սամուէլսն ասաց, թէ նա դիտաւորութիւն ունի պարլամենտի ուշադրութիւնը դարձնել յունաց և Չէրնոգօրիայի սահմանների խնդրի այժմեան վիճակի, նաև Ասիայի բարեկարգութիւնների խնդրի վրա։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յայտնի գրող Գուստավ Ֆլոբէր, բէալական չգօլայի գլուխը Ֆրանսիայում, «Madame Bovary և «Salambo» նշանաւոր վիպասանութիւնների հեղինակը, մայիսի 8-ին, ճաչից յետոյ երեք ժամին յանկարծակի մեռաւ կաթուածահարութիւնից իր կալուածքում, Կրուասէում, Բուանի մօտ։ Նա ծնվեց Բուանում 1821 թ.ին։ Նրա հայրը յայտնի բժիշկ էր, և այս պատճառով Գուստավ Ֆլոբէր սկզբում ուսումնասիրում էր բժշկականութիւնը, բայց վերջը սիրահարվեց գրականութեան վրա։ Նրա առաջին հեղինակութիւնն էր «La tentation de Saint-Antoine» որ հրատարակվեցաւ L'Artiste ամսագրի մէջ 1854 թ.ին։ Յետոյ հրատարակվեցան նրա երկու բոմանները, որոնց անունները մենք վերև յիշեցինք, L'Education sentimentale և «Le Candidat» քաղաքական կոմեդիան, որ ներկայացվեցաւ 1874 թ.ին Vaudeville թատրոնում, բայց որը երկար ժամանակ չը կարողացաւ մնալ բեմի թատրոնում։ Երեք տարից առաջ նա կրկին հրատարակեց «Երեք լեգենդներին» («Trois Contes») մի հաւաքածու, որ թարգմանել է ռուսերէն Ի. Ս. Տուրգենեվ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 մայիսի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը Կայսրուհու առողջութեան մասին հաղորդում է հետևեալ բիւլետենը։ Վերջին շաբաթվայ ընթացքում Կայսրուհին իրան վատ էր զգում, հիւանդութեան նշանները աւելի խիստ էին, այժմ էլ թուլացել են։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Ա ՄԻՐԶՕԵԱՆ պատկերահանդէսը բաց է ամէն օր։ Մուտքը յօգուտ ՎԱՆԻ սովատանջների։ Պատկերահանդէսը գտնվում է ՇԻՕԵԱՆ տանը, Գալալիոնի պրոսպէկտի վրա։ Մուտքը 20 կոպէկ է։

1—5

Օրերումս գուբս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Օ. Գ. Ի Գ Ի Գ Ո Ր Ե Ա Ն Ց ի Կովկ. գրաւաճառանոցում։

1. Ը Դ Ա Մ Ա Ն—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.։

2. Դ Ո Կ Տ Օ Ր Լ Ո Կ—Լեսանի առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.։

3. Ֆ Ր Է Յ Դ Ա Ն—Տաւիղ յիսնալի Տփ. 80 թ. — 30 կ.։

4. Պ Ա Ր Կ Ա Ս Ա Ն Ց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց դպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.։

5. Գ Ա Մ Ա Ռ Ա Թ Ի Պ Ա Յ — մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.։

6. Կոյնը կազմած — 25 կ.։

7. Սիրլիս Փէլիէրտ Հ՚ոբիմնիացին Ֆրանկիսկէ (Ֆրանչէսկա դա Ռիմինի)։ Դանտէի Նրանչէսկան, Լէսթարդիի առ Իտալիան։ Տաֆերնոյ ծերը։ Ը. Մ. Ե. Գ. Տփ. 80 թ. գինն է — 70 կ.։

10—10